



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS  
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

FJÓRÐA AÐALDEILD

**MÁL ERLU HLYNSDÓTTUR GEGN ÍSLANDI**

*(Kæra nr. 43380/10)*

DÓMUR

STRASBORG

10. júlí 2012

*Dómur þessi verður endanlegur með þeim hætti sem kveðið er á um í 2. mgr. 44. gr. samningsins. Texti hans kann að sæta breytingum ritstjóra.*



**Í máli** Erlu Hlynsdóttur gegn Íslandi,  
kveður Mannréttindadómstóll Evrópu (fjórða aðaldeild), sem situr í deild  
skipaðri:

Lech Garlicki, *forseti*,  
Davíð Þór Björgvinsyni,  
Päivi Hirvelä,  
George Nicolaou,  
Ledi Bianku,  
Nebojša Vučinić,  
Vincent A. De Gaetano, *dómurum*,

og Lawrence Early, *aðstoðarritari aðaldeildar*,  
eftir að hafa fjallað um málið á lokuðum fundi hinn 19. júní 2012,  
upp eftirfarandi dóm, sem var samþykktur þann dag sem síðast greinir:

## MÁLSMEDFERÐ

1. Mál þetta á upphaf sitt í kæru (nr. 43380/10) sem Erla Hlynsdóttir („kærandi“), sem er íslenskur ríkisborgari, lagði fram gegn Íslandi samkvæmt 34. gr. Samningsins um verndun mannréttinda og mannfrelsis („mannréttindasáttmálans“) hinn 21. júní 2010.

2. Í fyrirsvari fyrir kæranda voru Hreinn Loftsson og Gunnar Ingi Jóhannsson, báðir lögmenn í Reykjavík. Í fyrirsvari fyrir ríkisstjórn Íslands („ríkið“) var Ragnhildur Hjaltadóttir hjá innanríkisráðuneytinu, sem umboðsmaður þess.

3. Kærandi taldi að brotið hefði verið gegn 10. gr. Mannréttindasáttmálans vegna óhagstæðrar niðurstöðu í meiðyrðamáli, sem höfðað var gegn henni af manni sem fjallað hafði verið um í grein sem birtist í dagblaðinu DV 26. febrúar 2009.

4. Kæran var send ríkinu hinn 18. október 2010. Einnig var ákveðið að úrskurða um meðferðarhæfi og málsástæður kærunnar á sama tíma (sbr. 1. mgr. 29. gr.).

## MÁLSATVIK

### I. MÁLAVEXTIR

5. Kærandi, Erla Hlynsdóttir, er íslenskur ríkisborgari, fædd árið 1978 og búsett í Reykjavík. Hún er blaðamaður og starfar hjá dagblaðinu DV. Í febrúar 2009 hafði A samband við kæranda vegna fréttar sem hann óskaði eftir að fá birta í DV. Samkvæmt frásögn A hafði B ráðist á hann á

nektardansstað sínum, Strawberries, en B væri þekktur fyrir ofbeldi og hefðu ofbeldisverk hans nýverið hlotið umfjöllun í fjölmiðlum. Að sögn hafði árásin átt sér stað að áeggjan eiganda samkeppnisnektarstaðar. Kærandi svaraði því til að hún myndi kanna málið og hafa samband við B til þess að heyra frásögn hans og einnig eiganda samkeppnisnektarstaðarins. Ósáttur með svör kæranda krafðist A þess að útgáfa hans af atvikunum yrði birt. Því neitaði kærandi og ákvað að ráðast í rannsókn á frásögn A. Hafði hún við hann viðtal, sem hún tók upp á segulband.

6. Hinn 26. febrúar 2009 birti DV frétt eftir kæranda undir fyrirsögninni „Strípkóngar takast á“ þar sem sagt var frá ásökunum A á hendur B í tengslum við hina meintu líkamsárás á nektardansstaðnum Strawberries. Í greininni var vísað til viðtala við A, B og Y.

7. Var haft eftir A, að aðfaranótt 7. febrúar 2009 hefði B verið meðal gesta veitingastaðarins Strawberries ásamt tveimur öðrum mönnum. Hann hefði yfirgefið staðinn um nóttina en mætt aftur rétt fyrir lokun og ráðist þá að sögn að starfsmönnum veitingastaðarins. Í kjölfarið hefði A reynt að vísa honum á dyr. Skyndilega hefði B ráðist að A og greitt honum hnefahögg, sem hefði orðið til þess, að sprunga kom í höfuðkúpu hans, auk þess sem hann meiddist illa á auga. A kærði málið til lögreglu.

8. Í sömu frétt var birt viðtal við B, þar sem hann var sagður hafa neitað öllum ásökunum A. Að sögn B hefði hann og tveir vinir hans verið úti að skemmta sér og ákveðið að fara á Strawberries. Þar höfðu þeir aðeins verið skamma stund þegar A krafðist þess að þeir yfirgæfu staðinn. Þegar þeir neituðu fjarlægðu dyraverðirnir B með valdi. Í látunum hefðu bæði hann og A hlotið meiðsl.

9. A höfðaði meiðyrðamál gegn kæranda fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur þar sem hann taldi að eftirfarandi ummæli B fælu í sér ærumeiðingu er færi gegn 234. og 235. gr. almennra hegningalaga og krafðist þess að þau yrðu dæmd dauð og ómerk skv. 1. mgr. 241. gr.:

### 1. kröfuliður

„Hann [kærandi] er búinn að bera orðróm út um allan bæ um að það komi enginn með stæla inn á Strawberries því hann sé þar með litháísku mafúna og að ég hafi bara verið tekinn og laminn þarna inni. Ég átta mig ekki alveg á þessu. Hann verður eiginlega að gera upp hug sinn um hvort hann telur mig hafa verið laminn eða sig.“

10. Taldi hann einnig að eftirfarandi millifyrirsögn fæli í sér ærumeiðingu og að hana ætti að dæma dauða og ómerka:

### 2. kröfuliður

„Orðrómur um mafúna“

11. A krafðist ennfremur kr. 2.000.000 (sem svaraði til u.þ.b. 13.850 evra á viðkomandi tíma) í miskabætur ásamt vöxtum, svo og að kæranda yrði gert að greiða sér kr. 500.000 til að kosta birtingu forsendna og

dómsorðs meiðyrðamálsins í fjölmiðlum, sbr. 2. mgr. 241. gr., auk málskostnaðar.

12. Í málflutningi sínum fyrir héraðsdómi vísaði kærandi til tjáningarfrelsis, sem tryggt er skv. 73. gr. Stjórnarskrár Íslands og 10. gr. Mannréttindasáttmálans, svo og skv. fordæmum réttarins. Ennfremur vísaði hún til 2. mgr. 15. gr. Prentлага nr. 57/1956, en skv. þeirri grein ber höfundur ábyrgð á efni rits. Í greininni hefði höfundur hinna umdeildu ummæla verið nafngreindur og sýndu endurrit viðtalsins að þau hefðu verið höfð orðrétt eftir nafngreindum höfundi þeirra, B. Af þeim sökum gæti kærandi ekki talist höfundur ummælanna. Að því er varðar millifyrirsögnina benti kærandi á að hún hefði aðeins verið umorðun á ummælum B.

13. Kærandi mótmælti því einnig að ummælin í 1. kröfulið væru ærumeiðandi. Fyrri hluti ummælanna hefði verið frásögn B um það að stefnandi hefði sjálfur borið út þann orðróm að það kæmi enginn með stæla inn á Strawberries, þar sem litháíska mafían væri þar á staðnum. Í ummælum B hefði ekki falist fullyrðing um að litháíska mafían væri inni á Strawberries, heldur að A vildi hafa þann orðróm á kreiki. Raunar væri ljóst að viðtalinu, að viðmælendur kæranda töldu, að engir Litháar stunduðu staðinn, heldur væri um að ræða ósannan orðróm, sem stefnandi vildi, að bærisk um bæinn. Þegar ummælin væru virt í réttu samhengi, væri ljóst, að í þeim fælist á engan hátt fullyrðing B um refsiverða háttsemi stefnanda. Hvað svo sem segja mætti um starfsemi mafíu, þá fælist engin fullyrðing í ummælunum um, að stefnandi stundaði starfsemi, sem hægt væri að benda á sem viðfangsefni mafíu, þ.e. refsiverða starfsemi. Grundvallaratriðið væri, hvort stefnanda hefði verið gefið að sök að stunda slíka starfsemi. Svo væri augljóslega ekki. Skorti því allan grundvöll fyrir því, að ummælin teldust varða við ákvæði almennra hegningarlaga um æruvernd. Þess utan hefði orðið mafía enga einhlíta merkingu í íslensku máli.

14. Hvað varðar síðari hluta ummælanna, þá hefði B fullyrt með þeim, að stefnandi væri að bera út þá sögu að B hefði verið tekinn og laminn inni á Strawberries. Líkt og ráða mætti af viðtalinu og ummælunum sjálfum, væri hvergi fullyrt, að stefnandi hefði lamið B eða nokkurn annan. Hins vegar hefði komið fram í viðtalinu og framangreindum ummælum fullyrðing um að stefnandi hefði sagt þá sögu víða, að B hefði verið laminn inni á staðnum. Sú fullyrðing væri hins vegar rétt, enda hefði B lent í áflogum inni á staðnum og stefnandi hefði haft frumkvæði að því að setja sig í samband við DV og koma upplýsingum um atvikið á framfæri.

15. Loks áréttaði kærandi, að deilan hefði hafist að frumkvæði A sjálfs, sem hefði viljað að fréttin yrði birt. Hann hefði getað átt von á því, að blaðamaður aflaði upplýsinga um hliðar beggja aðila og að sá, sem hann hefði borið alvarlegum sökum í málinu, hefði aðra sögu að segja.

16. Með dómi sem kveðinn var upp 21. desember 2009 dæmdi héraðsdómur stefnanda, A, í hag en kæranda í óhag, með eftirfarandi rökstuðningi:

„Stefnda byggir sýknukröfu sína aðallega á aðildarskortu, þar sem ummælin séu höfð orðrétt eftir nafngreindum höfundu þeirra, [B].“

Stefnda gekkst við því fyrir dómi að hafa ritað umrædda grein og kvaðst telja, að hún væri höfundur millifyrirsagnarinnar, sem deilt er um í málinu.

Samkvæmt hljóðupptöku af viðtali [kærandu] við [B] voru orðrétt ummæli [B], sem mál þetta snýst m.a. um, svohljóðandi: „Hann er búinn að bera orðróm út um allan bæ, um það. Það komi sko enginn með stæla inn á Strawberries sko. Því hann sé með litháisku mafuna og ég hafi bara verið tekinn og laminn þarna inni, skilurðu.“ Örlítill orðalagsbreyting er í grein stefndu, sem snertir ekki innihald ummælanna og felst einungis í því, að felld eru út áhersluorðin sko og skilurðu. Ummælin voru birt í blaðinu innan tilvitnunarkerkja.

Með hliðsjón af dómi Hæstaréttar Íslands í máli nr. 328/2008, telst [kærandi] vera höfundur greinarinnar og millifyrirsagnar í skilningi 2. mgr. 15. gr. laga um prentrétt nr. 57/1956, óháð því hvort [B] geti einnig talist höfundur þeirra ummæla, sem höfð eru orðrétt eftir honum, og ber [kærandi] ábyrgð á ummælum, sem þar koma fram, sem og millifyrirsögnum.

Það liggur fyrir, að viðtalið við stefnanda, [A], var tekið með hans samþykki og að hans vilja, hvort sem hann átti upptökin að því eða ekki, enda þótt hann hafi verið ósáttur við greinina, þegar hún birtist í blaðinu, þar sem jafnframt var leitað sjónarmiða annarra aðila, sem [A] fjallaði um í sínu viðtali. Í viðtalinu bar stefnandi m.a. ýmsar sakir á [B]. Mátti hann því vita, að ummæli hans yrðu borin undir viðkomandi aðila og honum gefinn kostur á að skýra sína hlið málsins. Þau orð, sem höfundur greinarinnar hefur hins vegar orðrétt eftir [B], sem eru tilefni málshöfðunar stefnanda, og lúta að orðrómi, sem stefnandi var sagður hafa borið út, eru til þess fallin að vekja þau hughrif hjá lesendum greinarinnar, að stefnandi sé með skipulögð alþjóðleg glæpasamtök á sínum snærum. Hefur blaðamaður ekki sýnt fram á eða gert sennilegt, að sú staðhæfing, sem felst í orðum [B] sé sönn. Felst í ummælunum ærumeiðandi aðdróttun, sbr. 235. gr. almennra hegningarlaga, og ber, að kröfu stefnanda, að ómerkja þau, sem og millifyrirsögnina „orðrómur um mafuna,“ sem vísar til ummælanna.

Með ummælunum, sem ómerkt eru, framdi [kærandi] ólögmdæta meingerð gegn æru stefnanda, og ber henni því að greiða honum miskabætur fyrir samkvæmt 1. mgr. 26. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993. Eftir atvikum þykja miskabætur honum til handa hæfilega ákveðnar kr. 200.000 [1.100 evrur á þeim tíma sum um ræðir]. ...

Með vísan til 239. gr. 1. nr. 19/1940 er kröfu stefnanda um, að [kærandi] verði dæmd til refsingar vegna ummælanna, hafnað.

Stefnandi þykir eiga rétt á greiðslu vegna kostnaðar við birtingu forsendna dómsins og dómsorðs, svo sem hann gerir kröfu um, sbr. 2. mgr. 241. gr. 1. nr. 19/1940. Stefnandi hefur ekki lagt fram gögn, sem styðja þá fjárhæð, sem hann krefst vegna birtingarinnar, eða fært rök að henni. Verður þessi kröfuliður því dæmdur að álitum og þykir hæfilega ákveðinn kr. 150.000.

Að framangreindu virtu ber að dæma [kærandu] til að greiða stefnanda málskostnað, sem þykir eftir atvikum hæfilega ákveðinn kr. 350.000, þar með talinn virðisaukaskattur.“

17. Kærandi hugðist áfrýja málinu til Hæstaréttar en hinn 25. mars 2010 synjaði rétturinn henni um heimild til áfrýjunar. Byggði synjunin á því að fjárfrafan sem í húfi var (að frátöldum málskostnaði) náði ekki lögboðnu

lágmarki til áfrýjunar og engar sérstakar aðstæður réttlættu undanþágu frá þessu skilyrði í máli kæranda.

## II. TILVÍSUN TIL LAGA

18. 73. gr. Stjórnarskrár Íslands, lög nr. 33/1994, er svohljóðandi:

73. gr.

„Allir eru frjálsir skoðana sinna og sannfæringar.

Hver maður á rétt á að láta í ljós hugsanir sínar, en ábyrgjast verður hann þær fyrir dómi. Ritskoðun og aðrar sambærilegar tálmanir á tjáningarfrelsi má aldrei í lög leiða.

Tjáningarfrelsi má aðeins setja skorður með lögum í þágu allsherjarreglu eða öryggis ríkisins, til verndar heilsu eða siðgæði manna eða vegna réttinda eða mannorðs annarra, enda teljist þær nauðsynlegar og samrýmist lýðræðishefðum.“

19. Í almennum hegningarlögum nr. 19/1944, í XXV. kafla sem ber yfirskriftina „Ærumeiðingar og brot gegn friðhelgi einkalífs“ er að finna eftirfarandi viðeigandi ákvæði:

234. gr.

„Hver, sem meiðir æru annars manns með móðgun í orðum eða athöfnum, og hver, sem ber slíkt út, skal sæta sektum eða fangelsi allt að 1 ári.“

235. gr.

„Ef maður dróttar að öðrum manni einhverju því, sem verða myndi virðingu hans til hnekkis, eða ber slíka aðdróttun út, þá varðar það sektum eða fangelsi allt að 1 ári.“

236. gr.

„Sé ærumeiðandi aðdróttun höfð í frammi eða borin út gegn betri vitund, þá varðar það fangelsi allt að 2 árum.

Sé aðdróttun birt eða borin út opinberlega, enda þótt sakaráberi hafi ekki haft sennilega ástæðu til að halda hana rétta, þá varðar það sektum eða fangelsi allt að 2 árum.“

241. gr.

„Í meiðyrðamáli má dæma óviðurkvæmileg ummæli ómerk, ef sá krefst þess, sem misgert var við.

Dæma má þann, sem sekur reynist um ærumeiðandi aðdróttun, til þess að greiða þeim, sem misgert var við, ef hann krefst þess, hæfilega fjárhæð til þess að standast kostnað af birtingu dóms, atriðisorða hans eða forsendna jafnframt, eftir því sem ástæða þykir til, í opinberu blaði eða riti, einu eða fleirum.“

20. Í 1. mgr. 26. gr. skaðabótalaga nr. 50/1993 er kveðið svo á:

„Heimilt er að láta þann sem:

a. af ásetningi eða stórfelldu gáleysi veldur líkamstjóni eða

b. ábyrgð ber á ólögmætri meingerð gegn frelsi, friði, æru eða persónu annars manns greiða miskabætur til þess sem misgert var við.“

21. Í prentlögum nr. 57/1956, V. kafla, um ábyrgð á efni rita, er að finna eftirfarandi viðeigandi ákvæði:

13. gr.

„Hver sá, sem birtir eða dreifir eða á hlut að birtingu eða dreifingu annars rits en blaðs eða tímarits, ber refsí- og fébótaábyrgð samkvæmt almennum reglum laga, ef efni ritsins brýtur í bága við lög.“

15. gr.

„Um ábyrgð á efni annarra blaða eða tímarita en þeirra er getur í 14. gr. gilda þessar reglur:

Höfundur ber refsí- og fébótaábyrgð á efni ritsins, ef hann hefur nafngreint sig og er auk þess annaðhvort heimilisfastur hér á landi, þegar ritið kemur út, eða undir íslenskri lögsögu, þegar mál er höfðað.

Ef enginn slíkur höfundur hefur nafngreint sig, ber útgefandi rits eða ritsjóri ábyrgðina, því næst sá er hefur ritið til sölu eða dreifingar, og loks sá, sem annast hefur prentun þess eða letrun.“

22. Í siðareglum Blaðamannafélags Íslands er m.a. að finna eftirfarandi ákvæði:

1. gr.

„Blaðamaður leitast við að gera ekkert það, sem til vanvirðu má telja fyrir stétt sína eða stéttarfélag, blað eða fréttastofu. Honum ber að forðast hvaðeina sem rýrt gæti álit almennings á starfi blaðamanns eða skert hagsmunum stéttarinnar. Blaðamaður skal jafnan sýna drengskap í skiptum sínum við starfsfélaga.“

2. gr.

„Blaðamanni er ljós persónuleg ábyrgð á öllu sem hann skrifar. Hann hefur í huga að almennt er litið á hann sem blaðamann þó að hann komi fram utan síns eiginlega starfssviðs, í riti eða ræðu. Blaðamaður virðir nauðsynlegan trúnað við heimildarmenn sína.“

3. gr.

„Blaðamaður vandar upplýsingaöflun sína, úrvinnslu og framsetningu svo sem kostur er og sýnir fyllstu tillitssemi í vandasömum málum. Hann forðast allt, sem valdið getur saklausu fólki, eða fólki sem á um sárt að binda, óþarfa sársauka eða vanvirðu.“

## LAGAATRIÐI

### I. MEINT BROTT GEGN 10. GR. MANNRÉTTINDASÁTTMÁLANS

23. Kærandi taldi að dómur héraðsdóms frá 21. desember 2009, sem synjað var áfrýjunarheimildar af Hæstarétti 25. mars 2010, fæli í sér afskipti af rétti hennar til tjáningarfrelsis sem „ekki bæri nauðsyn til í lýðræðis



þjóðfélagi“ og færi því gegn 10. gr. Mannréttindasáttmálans, sem er svohljóðandi:

„1. Sérhver maður á rétt til tjáningarfrelsis. Sá réttur skal einnig ná yfir frelsi til að hafa skoðanir, taka við og skila áfram upplýsingum og hugmyndum heima og erlendis án afskipta stjórnvalda. Ákvæði þessarar greinar skulu eigi hindra ríki í að gera útvarps-, sjónvarps- og kvikmyndafyrirtækjum að starfa aðeins samkvæmt sérstöku leyfi.“

„2. Þar sem af réttindum þessum leiðir skyldur og ábyrgð er heimilt að þau séu háð þeim formsreglum, skilyrðum, takmörkunum eða viðurlögum sem lög mæla fyrir um og nauðsyn ber til í lýðræðislegu þjóðfélagi vegna þjóðaröryggis, landvarna eða almannaheilla, til þess að firra glundroða eða glæpum, til verndar heilsu eða siðgæði manna, mannorði eða réttindum og til þess að koma í veg fyrir uppljóstran trúnaðarmála eða til þess að tryggja vald og óhlutdrægni dómstóla.“

24. Ríkið mótmælti þessari röksemdafærslu

#### **A. MEÐFERÐARHÆFI**

25. Að mati dómsins er kæra þessi ekki augljóslega illa ígrunduð í skilningi a-liðar 3. gr. 35. gr. Mannréttindasáttmálans. Ennfremur telur dómstóllinn að hún sé ekki ómeðferðarhæf á neinum öðrum forsendum. Hún verður því að teljast meðferðarhæf.

#### **B. Málsástæður**

26. Dómurinn telur að hin umdeilda aðgerð hafi falið í sér „afskipti stjórnvalda“ af rétti kæranda til tjáningarfrelsis sem tryggður er skv. 1. mgr. 10. gr.

27. Afskiptin áttu sér lagastoð í 235. gr. og 1. mgr. 241. gr. almennra hegningalaga, 2. mgr. 15. gr. prentlaga og 1. mgr. 26. gr. skaðabótalaga og í þeim skilningi voru þau „lögmælt“ í skilningi 2. mgr. 10. gr.

28. Í því sambandi vekur dómstóllinn athygli á því að við málflutning fyrir dómstólnum taldi kærandi ennfremur, með vísan til framangreindrar forsendu – um að ráðstöfunin hefði verið „lögmælt“ – að með því að telja hana ábyrga fyrir hinum umdeildu ummælum sem „höfund“ skv. 2. mgr. 15. gr. prentlaga, hefði héraðsdómur beitt landslögum með þeim hætti að niðurstaðan var ekki fyrirsjáanleg. Með öðrum orðum, þótt hún héldi því ekki fram að fyrir afskiptunum hefði skort lagastoð skv. íslenskum lögum vefengdi hún gæði laganna með tilliti til kröfunnar um fyrirsjáanleika er leiddi af eigin túlkun dómstólsins á kröfunni um lagastoð í fordæmum sínum. Dómurinn telur hins vegar ekki þörf á að fjalla um þetta atriði, sem virðist varða sérstakt mál sem kærandi vísar til í fyrsta skipti í athugasemdum sínum frá 13. apríl 2011 í svari við athugasemdum ríkisins frá 16. febrúar 2011.

29. Dómurinn telur ennfremur að afskiptin hafi haft þann lögmæta tilgang að vernda „mannorð og réttindi“ annarra.

30. Eftir stendur að taka afstöðu til þess hvort afskiptin hafi verið „nauðsynleg í lýðræðislegu þjóðfélagi“.

### 1. Sjónarmið aðila

#### (a) Kærandi

31. Kærandi mótmælti því sjónarmiði að hin umdeildu ummæli mætti skilja sem svo að þau fælu í sér staðhæfingu um A væri með alþjóðleg glæpasamtök á sínum snærum. Héraðsdómur hefði ekki talið að ummælin væru staðhæfing um staðreyndir, heldur einungis að lesendur kynnu að skynja þau sem staðhæfingu um að A stjórnaði alþjóðlegum glæpasamtökum.

32. Hvorki kærandinn né hinn viðmælandinn í viðtalinu hefðu verið þeirrar skoðunar, eða reynt að handa því fram, að A stjórnaði litháísku mafíunni á Íslandi. Raunar hefði A, sem er íslenskur ríkisborgari, hvergi verið nefndur í hinni umdeildu grein sem neitt annað en eigandi veitingastaðarins Strawberries. Í hinum meinta ranga orðrómi, sem talið var að A væri að bera út, þ.e. að félagar í litháísku mafíunni stunduðu næturlúbb hans, væri hvergi að finna staðhæfingu um neina staðreynd þess efnis að hann stjórnaði þeim samtökum. Ekki hefði verið sýnt fram á, né væri vitað, hvort einhver félagi í litháísku mafíunni, væru þau samtök yfirleitt til, hefði verið á Íslandi eða nokkurn tíma heimsótt Ísland.

33. Með því að vera krafín um gögn sem sönnuðu umrædd ummæli hefði kærandi staðið frammi fyrir ósanngjörnu, og jafnvel ómögulegu viðfangsefni (*Þorgeir Þorgeirson gegn Íslandi*, 25. júní 1992 65. mgr., A-deild nr. 239).

34. Kærandi mótmælti harðlega þeirri röksemdafærslu ríkisins að ummælin væri ekki nauðsynlegt framlag til almennrar umræðu um samfélagslegt málefni. Rekstur nektardansstaða hefði um langt skeið verið til umræðu meðal almennings og hvort heimila ætti slíka staði væri talið mikilvægt samfélagslegt málefni á Íslandi. Samkvæmt opinberum skýrslum væri lögreglan á móti tilvist slíkra staða vegna þess refsiverða athæfis sem þeim tengdist. Í eitt skipti hefði lögreglann ráðist inn á næturlúbbinn Strawberries, sem rekinn var af A, og lokað honum um tíma. Í framhaldinu, eftir langvarandi almenna umræðu, þ.m.t. á Alþingi, hefðu nektardansstaðir verið bannaðir á Íslandi.

35. Grein kæranda hefði verið framlag til þessarar umræðu. Eins og sjá mætti af ýmsum gögnum sem lögð voru fram til stuðnings kæru hennar hafði oft slegið í brýnu milli eigenda nektardansstaða sem stóðu í samkeppni. A hefði haldið fram í fyrra viðtali við sama dagblað að hann hefði verið barinn með hafnaboltakylfu og kenndi samkeppnisaðila sínum um að hafa staðið að árásinni. Í eitt skipti höfðu átt sér stað átök milli þeirra

tveggja þar sem hleypt var af byssuskotum. Í umræddri grein hefði A borið á samkeppnisaðila sinn að hafa sent B, „vel þekktan afbrotamann, sem hefði verið sakfelldur margoft fyrir tilefnislaus ofbeldisverk“ ásamt tveimur öðrum til þess að stofna til vandræða. Því hefði lokið með slagsmálum. Baráttan milli þessara tveggja manna hefði verið uppstaðan í grein kæranda. B hefði svarað munnlegum árásum A á hendur sér með því að segja frá sinni hlið á málinu. Kærandi taldi að innihald viðtalsins varðaði mál sem væri til umræðu meðal almennings og ætti brýnt erindi við almenning.

36. Ef litháíska mafían hefði náð fótfestu á Íslandi væri það einnig grafalvarlegt mál sem ætti að mega ræða með opinskáum hætti.

37. Frétt hennar hefði byggst á áreiðanlegri heimild, þ.e. frásögn vitnis frá fyrstu hendi, og rætt hefði verið við báða aðila. Engar vísbendingar væru um að kærandi hefði verið í vondri trú gagnvart A, né að hún hefði brotið gegn siðareglum blaðamanna. Né heldur hefðu staðhæfingar verið yfirdrífna eða villandi. Málið hefði ekki farið fyrir siðanefnd Blaðamannafélags Íslands. Raunar hefði Blaðamannafélag Íslands opinberlega mótmælt sakfellingu blaðamanna fyrir að birta ummæli annarra, einkum varðandi málefni sem ættu brýnt erindi við almenning. Lagði kærandi áherslu á að viðtalið hefði verið liður í yfirstandandi almennri umræðu á Íslandi. Þ.e. um hvort leyfa ætti rekstur nektardansstaða. A hefði verið veitt tækifæri til þess að gera athugasemdir við viðtalið; það hefði hann gert og farið með ásakanir á hendur B, sem hefði svarað ummælum hans

38. Kærandi vísaði til niðurstöðunnar í máli *Selistö gegn Finnlandi* (nr. 56767/00, 16. nóvember 2004) og hvatti dómstólinn til þess að ígrunda hvort A, sem hefði mjög svo umdeilt orð á sér og ætti og ræki mjög umdeilda starfsemi, hefði svo skýlausa hagsmuni af því að vernda orðspor sitt að þeir stæðu framur hagsmunum af því að fram færi umræða um mikilvægt málefni sem almenningur hefði lögmetar áhyggjur af.

39. Með því að lýsa hana ábyrga fyrir ærumeiðandi aðdróttun gagnvart A á þeim forsendum einum að einhverjir lesendur dagblaðsins kynnu að hafa skilið ummæli B á þann veg að A væri höfuðpaur litháísku mafíunnar og að kærandi gæti ekki lagt fram gögn því til sönnunar væri hún svipt rétti sínum sem einstaklingur og blaðamaður til þess að miðla upplýsingum sem ættu brýnt erindi við almenning. Dómur héraðsdóms fæli í sér brot gegn tjáningarfrelsi hennar og frelsi hennar sem blaðamanns.

40. Eini tilgangur A með höfðum meiðyrðamálsins gegn sér hefði verið að draga hana inn í kostnaðarsöm málaferli og senda þau skilaboð til fjölmiðla að hætta að birta upplýsingar um nektardansstaði. Þrátt fyrir vitneskju sína um að viðtalið hefði verið hljóðritað á segulband hefði hann vísvitandi valið þann kost að höfða ekki mál gegn þeim einstaklingi, B, sem viðhafði ummælin. Raunar hefði lögmaður A óskað eftir og fengið í hendur afrit af upptökunni áður en mál var höfðað gegn kæranda.

**(b) Ríkið**

41. Ríkið lagði á það áherslu í upphafið að við túlkun á 73. gr. stjórnarskrárinnar hefðu íslenskir dómstólar jafnan horft mjög til viðmiða á borð við þau sem evrópski dómstóllinn beitti við túlkun 10. gr. mannréttindasáttmálans og hefðu einnig litið til þeirra atriða í umfjöllun sinni um þetta mál.

42. Ríkið benti á að eftir því sem best yrði séð af dómi héraðsdóms taldi rétturinn að ummælin, sem talin voru brjóta gegn rétti A, hefðu falið í sér fullyrðingar um staðreyndir fremur en gildisdóma. Þessi nálgun væri í fullu samræmi við framkvæmd Mannréttindadómstólsins.

43. Þar sem staðhæfingarnar um að A stundaði refsivert athæfi hefðu verið settar fram sem staðreyndir væri svigrúm íslenskra dómstóla til að takmarka á tjáningarfrelsi hennar rýmra heldur en ef um gildisdóma hefði verið að ræða.

44. Ríkið benti á að umfjöllunarefni greinarinnar, sem kærandi var höfundur að, hefði ekki á neinn hátt tengst mikilvægu samfélagslegu málefni þar sem þar sem miklu máli skipti að frjáls umræða fengi að þrífast. Rangar staðhæfingar um að A stundaði brotastarfsemi hefðu ekki verið settar fram í neinum tengslum eða samhengi við opinbera umræðu sem stóð um slíkt málefni sem varðaði hagsmuni almennings. Þótt kærandi hefði reynt að setja birtingu greinar sinnar í samhengi við umræður um nektardanstaði og að eigendur nektarklúbba ættu í innbyrðis stríði mótmælti ríkisstjórnin því að rangar staðhæfingar og persónulegar aðdróttanir í garð A um þátttöku í skipulögðum glæpasamtökum hefðu átt neitt erindi við almenning.

45. Einnig bæri að hafa í huga að A hefði ekki verið í neinni þeirri stöðu þar sem hann mætti gera ráð fyrir að þola harðari gagnrýni eða ásakanir í tengslum við almenna umræðu um samfélagsmálefni. Hann væri hvorki þátttakandi í stjórn málum né hafði neinu opinberu hlutverki að gegna. Né heldur gæti hann talist opinber persóna eða vel þekktur í íslensku samfélagi. Þá væri starf hans við rekstur veitingarstaðar ekki þess eðlis að hann þyrfti að þola harðari ádeilu á opinberum vettvangi en hver annar maður.

46. Ríkisstjórnin neitaði því ekki að málefni sam varða brotastarfsemi og hugsanleg tengsl milli næturklúbba, vændis og jafnvel mansals ættu brýnt erindi við almenning. Hins vegar réttlætti yfirstandandi opinber umræða á Íslandi um slík málefni ekki að hver sá sem ræki næturklúbb með löglegum hætti þyrfti að setta sig við birtingu rangra staðhæfinga um að hann væri þátttakandi í brotastarfsemi án þess að neinar staðreyndir lægju þar til grundvallar. Ekki hefði verið sýnt fram á að A eða veitingastaður hans hefðu sætt lögreglurannsókn vegna refsiverðrar starfsemi á borð við vændi, skipulagða glæpastarsemi eða aðra tengda brotastarfsemi. Hann ætti rétt á sömu vernd á einkalífi sínu og aðrir einstaklingar.

47. Ríkið mótmælti harðlega þeirri röksemdafærslu kæranda að þar sem A væri að hennar mati þegar afar umdeildur einstaklingur veitti það henni

víðtækara frelsi sem fréttamanni til þess að birta staðhæfingar um sekt hans en í tilviki annarra einstaklinga. Engar forsendur af þessu tagi væri unnt að leiða af dómum Mannréttindadómstólsins. Né heldur svaraði „afar umdeildir einstaklingar“ til neins flokks manna sem gerðir væru að slíkum af fjölmiðlum sjálfum og ættu minna tilkall til verndunar einkalífs síns fyrir brotum af hálfu fjölmiðla.

48. Afstaða kæranda til A vekti efasemdir um að hún hefði starfað í góðri trú og sem ábyrgur blaðamaður, þar sem að hennar mati hefðu staðhæfingarnar um A, sem hún fékk frá B, ekki þurft frekari rannsóunar við né heldur staðfestingar annarra heimilda. Né heldur hefði A verið veitt tækifæri til þess að tjá sig um staðhæfingarnar.

49. Ríkið héldi því ekki fram að kæranda bæri skylda til að sanna svo að hafið yrði yfir allan eðlilegan vafa að A hefði tekið þátt í umræddu refsiverða athæfi. Staðhæfingarnar hefðu hins vegar verið birtar án tilskilinnar viðleitni til þess að staðreyna þær eða kanna hvort hvort þær ættu sér stoð í staðreyndum.

50. Með vísan til niðurstöðu Mannréttindadómstólsins í máli *Ruokanen o.fl. gegn Finnlandi* (nr. 45130/06, 48. gr., 6. apríl 2010) taldi ríkið að A ætti að njóta þess réttar að teljast saklaus þar til sekt hans sannaðist, sbr. 2. mgr. 6. gr. Mannréttindasáttmálans.

51. Ennfremur taldi ríkið að kærandi hefði ekki virt þær skyldur fréttamanna, sem dómstóllinn hefur bent á í fordæmum sínum, og að í ljósi málavaxta hefði augljóslega verið um að ræða kæruleysi af hennar hálfu. Henni hefði ekki tekist að sannreyna eða færa sönnur á hinar röngu staðhæfingar í ummælunum sem beindust gegn A. Þegar ljóst varð að hún gæti ekki fundið ásökunum B á hendur A neina stoð í staðreyndum hefði hún átt að haga framsetningu ummæla Z samkvæmt því. Ríkið vísaði einnig til 3. gr. siðareglna Blaðamannafélags Íslands (sjá 22. gr. hér að framan).

52. Ef fallist væri á að fréttamaður gæti losnað undan þeirri skyldu sinni að sannreyna ummæli heimildarmanna sinna með því einu að birta þau í formi beinna tilvitnana myndi það grafa undan þeirri mikilvægu meginreglu að blaðamönnum beri að vanda upplýsingaöflun sína, úrvinnslu og framsetningu.

53. Ríkið mótmælti því þeirri röksemdafærslu kæranda að það myndi grafa undan sjálfstæði fjölmiðla ef kalla mætti þá til ábyrgðar vegna tilvitnana í ummæli þriðja aðila. Það væri að sönnu hlutverk, og réttur, fjölmiðla and miðla upplýsingum og persónulegum skoðunum. Hins vegar væri slíkt háð því skilyrði að úrvinnsla, framsetning og samhengi við birtingu slíkra upplýsinga samrýmdust kröfum um ábyrga fréttamennsku. Í þessu tilviki hefði kærandi brugðist þeirri kröfu.

54. Að mati ríkisins hefði hin umdeilda takmörkun á tjáningarfrelsi kæranda í þessu máli byggt á ríkri þjóðfélagslegri þörf og verið studd viðeigandi og fullnægjandi rökum. Með því að hún hefði birt rangar staðhæfingar þess efnis að A hefði tekið þátt í alvarlegu refsiverðu athæfi

væri í húfi mikilvægur réttur einstaklings til einkalífs, æru og mannorðs. Skylda ríkisins til þess að vernda þennan rétt einstaklingsins með lögum fæli í sér ríka almannahagsmuni, sem dómstólar landsins yrðu að taka tillit til þegar þeir leituðust við að finna sanngjarnan meðalveg milli hagsmuna sem rækjust á innan þess svigrúms sem þeir hefðu til mats.

55. Loks bæri a undirstrika að afskiptin hefðu verið hófleg í ljósi þess lögmæta markmiðs sem stefnt væri að. Þær bætur sem kæranda hefði verið gert að greiða væru í fullu samræmi við réttarframkvæmd í landinu. Þær væru ekki á nokkurn hátt sérlega íþyngjandi fyrir kæranda.

## 2. Álit dómstólsins

### (a) Meginreglur

56. Í máli *Pedersen og Baadsgaard gegn Danmörk* [GC], nr. 49017/99, ECHR 2004-XI, rakti dómurinn meginreglur réttarframkvæmdar sinnar sem hér segir:

„68. Þegar reynir á „nauðsyn í lýðræðislegu samfélagi“ ber réttinum að ákvarða hvort hið kærða inngríp hafi leitt af „brýnni samfélagslegri þörf“. Aðildarríki hafa ákveðið svigrúm til mats við ákvörðun á því hvort slík nauðsyn sé fyrir hendi, en svigrúmið er háð evrópsku eftirliti sem nær bæði til löggjafar og ákvarðana sem teknar eru á grundvelli hennar, jafnvel ákvarðana sjálfstæðra dómstóla. Það er því á valdi Mannréttindadómstólsins að kveða upp endanlegan úrskurð um hvort „takmörkun“ samrýmist tjáningarfrelsi sem verndað er skv. 10. gr. (sjá m.a. *Perna gegn Ítalíu* [GC], nr. 48898/99, 39. mgr., ECHR 2003-V, og *Association Ekin gegn Frakklandi*, nr. 39288/98, 56. mgr., ECHR 2001-VIII).

69. Verkefni dómstólsins í eftirlitshlutverki sínu er ekki að koma í stað dómstóla, sem lögsögu hafa í viðkomandi löndum, heldur að fara yfir ákvarðanir þeirra, sem teknar eru innan þess svigrúms sem þeir hafa til mats skv. 10. gr. Mannréttindasáttmálans (sjá *Fressoz og Roire gegn Frakklandi* [GC], nr. 29183/95, 45. mgr., ECHR 1999-I). Það þýðir ekki að eftirlitið einskorðist við það eitt að ganga úr skugga um hvort ríki, sem kært er, hafi nýtt svigrúmið sem því ber af sangirni, varfærni eða í góðri trú; það sem dómstólnum ber að gera er að líta á hin kærðu afskipti í ljósi málsins í heild, þ.m.t. efni ummælanna, sem kærundur sæta á mæli, fyrir svo og samhengi ummælanna (sjá *News Verlags GmbH & Co. KG gegn Austurríki*, nr. 31457/96, 52. mgr., ECHR 2000-I).

70. Einkum og sér í lagi ber dómstólnum að ákvarða hvort inngrípið hafi verið stutt viðeigandi og fullnægjandi (e. „relevant and sufficient“) rökum af hálfu ríkisins og hvort ráðstöfunin sem gripið var til hafi verið „hófleg í ljósi þess lögmæta markmiðs sem stefnt var að“ (e. ‘proportionate to the legitimate aims pursued’) (sjá *Chauvy o.fl. gegn Frakklandi*, nr. 64915/01, 70. mgr., ECHR 2004-VI). Í þessu skyni þarf dómstóllinn að fullvissa sig um að innlend yfirvöld, með hliðsjón af viðunandi mati á málavöxtum, hafi uppfyllt kröfur sem samrýmdust þeim meginreglum sem felast í 10. gr. Mannréttindasáttmálans (sbr. m.a. *Zana gegn Tyrklandi*, dómur frá 25. nóvember 1997, *Reports* 1997-VII, bls. 2547-48, 51. mgr.).”

57. Ennfremur, eins og einnig er staðfest í fyrrnefndu máli *Pedersen og Baadsgaard* (sama rit, 71. mgr.), gildir tjáningarfrelsi ekki aðeins um „upplýsingar“ eða „hugmyndir“ sem falla í góðan jarðveg eða sem teljast

meinlausar eða skipta engu máli, heldur einnig þær sem misbjóða, hneyksla eða koma illa við fólk. Eins og fram kemur í 10. grein eru undantekningar frá þessu frelsi, sem þó ber að túlka þröngt, og þörfina á takmörkunum verður að styðja sannfærandi rökum (sbr. m.a. *Jersild gegn Danmörk*, dómur frá 23. september 1994, A-deild nr. 298, bls. 23-24, 31. mgr.; *Janowski gegn Póllandi* [GC], nr. 25716/94, 30. mgr., ECHR 1999-I; og *Nilsen og Johnsen gegn Noregi* [GC], nr. 23118/93, 43. mgr., ECHR 1999-VIII; *Lindon, Otchakovsky-Laurens og July gegn Frakklandi* [GC], nr. 21279/02 og 36448/02, 45. mgr., ECHR 2007-IV).

58. Í nýlegum dómi yfirdeildar dómstólsins í máli *Axel Springer AG gegn Þýskalandi* ([GC], nr. 39954/08, 83. mgr., 7. febrúar 2012), ítrekaði dómstóllinn að rétturinn til verndar mannorði sé verndaður skv. 8. gr. Mannréttindasáttmálans og hluti af réttinum til einkalífs (sbr. *Chauvy o.fl. gegn Frakklandi*, nr. 64915/01, 70. mgr., ECHR 2004-VI; *Cumpănă og Mazăre gegn Rúmeníu* [GC], nr. 33348/96, 91. mgr., ECHR 2004-XI; *Pfeifer gegn Austurríki* nr. 12556/03, 35. mgr., 15. nóvember 2007; *of Polanco Torres og Movilla Polanco gegn Spáni*, nr. 34147/06, 40. mgr., 21. september 2010). Eins og dómstóllinn benti hins vegar á í sama dómi þarf atлага að mannorði að ná tilteknu alvarleikastigi til þess að falla undir 8. gr. og hún þarf að vera með þeim hætti að hún skerði rétt viðkomandi til þess að njóta friðhelgi einkalífs (sbr. einnig *A. gegn Noregi*, nr. 28070/06, 64. mgr., 9. apríl 2009; og *Sidabras og Džiautas gegn Litháen*, nr. 55480/00 og 59330/00, 49. mgr., ECHR 2004-VIII).

59. Að kjarna ákvörðunar dómsins í fyrirbyggjandi máli liggur hið mikilvæga hlutverk sem fjölmiðlar gegna í lýðræðislegu samfélagi. Þótt fjölmiðlar megi ekki fara út fyrir tiltekin mörk, einkum að því er varðar mannorð og réttindi annarra og nauðsyn þess að koma í veg fyrir birtingu trúnaðarupplýsinga, er það eigi að síður hlutverk þeirra að miðla upplýsingum og hugmyndum um öll málefni sem varða hagsmuni almennings með þeim hætti að það samrýmist skyldum þeirra og ábyrgð. Það ekki einungis skylda fjölmiðla að veita slíkar upplýsingar, heldur einnig réttur almennings að fá þær. Að auki hefur dómurinn hugfast að frelsi blaðamanna nær hugsanlega einnig til þess að ýkja að vissu marki eða jafnvel ögra. Í málum á borð við það sem hér er til umfjöllunar takmarkast svigrúm þjóða til mats af hagsmunum lýðræðislegs samfélags af því að gera fjölmiðlum kleift að sinna nauðsynlegu hlutverki sínu sem „varðhundur almennings“ við miðlun upplýsinga um alvarleg mál sem eiga erindi við almenning (sbr. *Bladet Tromsø og Stensaas gegn Noregi* [GC], nr. 21980/93, 59. og 62. mgr., ECHR 1999-III; *Tønsbergs Blad A.S. og Haukom gegn Noregi*, nr. 510/04, 82. mgr., 1. mars 2007, með frekari tilvísunum).

**(b) Gildi þessara meginreglna fyrir þetta mál**

60. Dómurinn veitir því athygli frá upphafi að ærumeiðingin sem kærandi taldist bera ábyrgð á byggðist á frásögn B og fyrirsögninni skv. 1. og 2. kröfulið:

**1. kröfuliður**

„Hann [kærandi] er búinn að bera orðróm út um allan bæ um að það komi enginn með stæla inn á Strawberries því hann sé þar með litháísku mafúna og að ég hafi bara verið tekinn og laminn þarna inni. Ég átta mig ekki alveg á þessu. Hann verður eiginlega að gera upp hug sinn um hvort hann telur mig hafa verið laminn eða sig.“

**2. kröfuliður**

„Orðrómur um mafúna“

61. Í dómi sínum frá 21. desember 2009 taldi héraðsdómur að framangreindar staðhæfingar kynnu að vekja þau hughrif hjá lesendum greinarinnar, að stefnandi væri „með skipulögð alþjóðleg glæpasamtök á sínum snærum.“ Þar sem kærandi hefði ekki sýnt fram á eða reynt að sannreyna sannleikann í staðhæfingunni - sem teldist þar með aðdróttun - taldist hún ábyrg skv. 235. gr. almennra hegningarlaga og staðhæfingin var dæmd dauð og ómerk (241. gr.) ásamt millifyrirsögninni sem vísaði til hennar. Hinn 25. mars 2010 hafnaði Hæstiréttur beiðni kæranda um að affrýja dómi héraðsdóms.

62. Dómurinn veitir því athygli að framangreinda merkingu hinna ærumeiðandi ummæla leiddi héraðsdómur ekki af orðanna hljóðan heldur, að því er virðist, af almennum tón ummælanna. Hins vegar er ekki ljóst að mati dómsins að broddur ummælanna (sbr. Bergens Tidende *o.fl. gegn Noregi*, nr. 26132/95, 56. mgr., ECHR 2000-IV) hefði falist í því að gefið hefði verið í skyn að A væri „með ... alþjóðleg glæpasamtök á sínum snærum.“ Orðin um að „hann sé með litháísku mafúna þarna inni“ má vel skilja sem svo að þeir sem þannig er lýst hafi verið í húsnæði staðarins. Héraðsdómur skýrði ekki í dómi sínum hvernig orðin í greininni, sér í lagi „litháíska mafían“, gæti gefið lesendum þá hugmynd að átt væri við „alþjóðleg glæpasamtök.“ Í dóminum var heldur ekki skýrt frá því hvernig almennur lesandi gæti skilið ummælin sem staðhæfingu um að A væri með „alþjóðleg glæpasamtök á sínum snærum“, hvað þá að hann væri í tygjum við eitthvað sem lýst var sem „litháískri mafú“. Meðan ekki liggja fyrir neinar slíkar skýringar virðist greining héraðsdóms á innihaldi aðdróttunarinnar ósannfærandi og gefur tilefni til að efast um hvort forsendurnar sem dómurinn byggði á gildi um það lögmæta markmið að vernda rétt og mannorð A.

63. Í öllu falli, jafnvel þótt forsendur hafi legið fyrir sem ættu við framangreint markmið er dómurinn ekki sannfærður, með vísan til rökstuðnings í 69.-71. mgr. dómsins í málinu *Björk Eiðsdóttir gegn Íslandi*



(nr. 46443/09, kveðinn upp á sama tíma og þessi dómur), að þær hafi einnig verið fullnægjandi.

64. Dómurinn fellst ekki á þá röksemd ríkisins að „umfjöllunarefni“ greinar kæranda og hinar umdeildu staðhæfingar hafi ekki tengst mikilvægu samfélagslegu málefni og ekki verið nauðsynlegt innlegg í umræðu um samfélagslegt málefni. Hvort birting varðar málefni sem á erindi við almenning ætti að velta á víðtækara mati á umfjöllunarefninu og samhengi birtingarinnar (*Tønsbergs Blad A.S. og Haukom gegn Noregi*, nr. 510/04, 87. mgr., 1. mars 2007). Að mati dómsins miðaði greinin að því að varpa ljósi á ofbeldisfull átök milli eigenda nektardansstaða sem áttu í samkeppni og hana þyrfti að skoða í víðara samhengi þeirrar almennu umræðu sem átt hafði sér stað í íslenskum prent- og ljósvakamiðlum um hvort herða þyrfti reglur um nektardansstaði eða banna þá alfarið, en sú umræða hafði verið uppi í umtalsverðan tíma þegar grein kæranda birtist (sjá *Björk Eiðsdóttir*, sbr. hér að framan, 6.-10. og 64. mgr.). Enginn vafi getur leikið á því að grein kæranda, ef litið er á hana í heild sinni, tengdist víðtækara málefni sem átti lögmætt erindi við almenning. Hins vegar er ekki að sjá af röksemdafærslu héraðsdóms að þetta sjónarmið hafi haft nokkurt vægi eða verið talið skipta máli varðandi mat réttarins.

65. Að mati dómsins verður að telja að með því að ráðast í þá tegund starfsemi sem hér um ræðir, og einnig þegar tekið er mið af þeim lögmætu hagsmunum almennings sem fjallað er um í 67. gr. hér að framan, hafi A óhjákvæmilega og vitandi vits stigið fram á sjónarsvið almennings og gengist undir að náði yrði fylgst með framferði hans. Mörk ásættanlegrar gagnrýni hljóta því að vera rýmri en ef um væri að ræða einstakling í einkalífi eða almennu starfi (sjá, að breyttu breytanda, *Steel og Morris gegn Bretlandi*, nr. 68416/01, 94. mgr., ECHR 2005II; *Timpul InfoMagazin og Anghel gegn Moldóvu*, nr. 42864/05, 34. mgr., 27. nóvember 2007).

66. Héraðsdómur lýsti heldur engri skoðun á því hvort hin umdeilda aðdróttun teldist staðhæfing um staðreyndir eða gildisdómur að öðru leyti en því að kærandi, sem blaðamaður, hefði „ekki sýnt fram á eða gert sennilegt, að sú staðhæfing, sem felst í orðum B, [hefði verið] sönn.“ Þótt aðdróttunin ætti að mati dómsins að teljast staðhæfing um staðreynd, fólu hin ýmsu ummæli, sem héraðsdómur las hina umdeildu aðdróttun út úr, að hluta í sér skoðanir B eða gildisdóma („bera orðróm út um allan bæ um að það komi enginn með stæla inn á Strawberries því ...“; „Hann verður eiginlega að gera upp hug sinn um hvort hann telur mig hafa verið laminn eða sig“) og að hluta staðhæfingar um staðreyndir „hann [er] þar með litháísku mafúna, og ég [var] bara ... tekinn og laminn þarna inni“, „Orðrómur um mafúna“. Síðastnefndu ummælin voru nokkuð óljós (sbr. t.d. athugasemdir í 59. mgr. hér að framan) og mættu að ákveðnu marki teljast fela í sér persónulega skoðun að hluta. Við hinar tilteknu aðstæður þessa máls telur dómurinn að jafnvel þótt staðhæfingarnar séu túlkaðar

þröngt eftir orðanna hljóðan séu þær til þess fallnar að skaða æru og mannorð B.

67. Hins vegar er því ekki haldið fram að hinar umdeildu staðhæfingar hafi átt uppruna sinn hjá kæranda sjálfum, heldur hjá öðrum nafngreindum einstaklingi, B, (sbr. *Ruokanen*, sjá hér að framan, 47. gr.), sem kærandi hefði tekið viðtal við eftir að hafa heyrt lýsingu A á ofbeldisatvikinu. Svo virðist af niðurstöðum héraðsdóms að fyrir utan smávægilega ritstýringu hafi tilvitnanirnar í 1. kröfulið verið orðrétt ritsetning ummæla B í viðtalinu. Ekki er að sjá að héraðsdómur hafi litið 2. lið öðrum augum en fyrrnefndar tilvitnanir (sjá 16. mgr. hér að framan). Dómurinn sér ekki ástæðu til þess að gera það heldur, enda ljóst að í undirfyrirsögninni fólst ekki annað en endursögn á frásögn og skoðunum B (sbr. *Thoma gegn Lúxemborg*, nr. 38432/97, 64. mgr., ECHR 2001-III; sbr einnig *Verdens Gang og Aase gegn Noregi* (ákv.), nr. 45710/99, ECHR 2001-X).

68. Að því marki sem lögmatir hagsmunir stóðu til þess að vernda A gegn hinum umdeildu ærumeiðandi staðhæfingum sem B viðhafði í viðtali sínu voru þeir hagsmunir, að mati dómsins, að mestu varðir með þeim úrræðum sem A stóðu til boða skv. íslenskum lögum. Þ.e. að höfða meiðyrðamál gegn henni (sbr., að breyttu breytanda, *Jersild*, sjá hér að framan, 35. mgr.). Að mati dómsins er athyglisvert að A kaus að höfða meiðyrðamál einungis gegn blaðamanninum, þ.e. kæranda. Líta verður til þess að þetta takmarkaði verulega möguleika kæranda til þess að færa sönnur á staðhæfingarnar.

69. Í þessu sambandi tekur dómurinn einnig mið af hlutverki þolanda misgerðarinnar í málinu (sbr. *Nilsen og Johnsen*, sjá tilvísun hér að framan, 52. gr., *Oberschlick gegn Austurríki* (nr. 2). 1. júlí 1997. 31.-35. mgr. í Reports of Judgments and Decisions 1997 IV). Dómurinn hlýtur að veita því athygli að það sem varð til þess að kærandi skrifaði greinina var að A, meintur þolandi ásakananna, hafði sett sig í samband við kæranda að fyrra bragði og farið fram á að DV birti eigin frásögn hans af ofbeldisatvikinu sem átt hafði sér stað á Strawberries. Í frásögninni, sem kærandi samþykkti að koma á framfæri í grein sinni, var að finna alvarlegar ásakanir á hendur Y, eiganda samkeppnisaðilans Goldfinger, og á hendur B, manni sem A sagði að væri þekktur fyrir ofbeldi og hefði verið sendur af Y til að ráðast á sig á veitingastað sínum, Að mati héraðsdóms mátti A vita, að ummæli hans yrðu borin undir B og að honum yrði gefinn kostur á að skýra frá sinni hlið málsins. Þótt héraðsdómur virðist ekki hafa dregið neinar ályktanir af þessum aðstæðum telur dómurinn fyrir sitt leyti að þær skipti máli. Með þeim hætti sem A kaus að tjá sig opinberlega mátti hann vita að hann kynni að sæta gagnrýni og hefði hann því átt að sýna meira umburðarlyndi í því ljósi (*Nilsen og Johnsen*, sjá fyrri tilvísun, 52. mgr.).

70. Ennfremur hlýtur að telja að kærandi hafi leitast við að gæta jafnræðis í fréttáflutningi sínum með því að birta ekki aðeins útgáfu B og Y á málsatvikum, heldur einnig útgáfu A. Hafa ber í huga að talsverður munur

kann að vera á aðferðum sem beitt er við hlutlæga og hlutlausa fréttamennsku, m.a. eftir því hvers konar miðil er um að ræða; það er ekki hlutverk dómsins fremur en dómstóla einstakra landa að setja eigin sjónarmið í stað sjónarmiða fjölmiðla að því er varðar aðferðir sem blaðamenn ættu að beita við fréttamennsku (sbr. *Jersild*, sjá fyrri tilvísun, bls. 23-25, 31. og 34. mgr., og *Bergens Tidende o.fl.*, sjá fyrri tilvísun, 57. mgr.). Jafnvel þótt ummælin kunni að hafa verið til þess fallin að skaða mannorð A, sér dómurinn ekki tilefni til þess að gagnrýna kæranda fyrir að setja ekki fjarlægð milli sína og innihalds ummæla B (*Thoma gegn Lúxemborg*, nr. 38432/97, 64. mgr., ECHR 2001III; *Standard Verlags GmbH gegn Austurríki*, nr. 13071/03, 53. mgr., 2. nóvember 2006).

71. Í þessu sambandi vill dómurinn ítreka að fréttaflutningur, sem byggist á viðtölum, hvort sem þeim er ritstýrt eða ekki, er ein mikilvægasta aðferð fjölmiðla til þess að gegna nauðsynlegu hlutverki sínu sem „varðhundur almennings“ (sbr. *Observer og Guardian gegn Bretlandi*, 26. nóvember 1991, 59. mgr., A-deild nr. 216; og *Jersild*, sjá hér að framan). Ennfremur mundi refsing blaðamanna fyrir að hafa milligöngu um miðlun staðhæfinga annarra í viðtali torvelda með alvarlegum hætti framlag fjölmiðla til umræðu um efni sem eiga erindi við almenning og ætti ekki að koma til álita nema sérstaklega brýnar ástæður séu til þess (sbr. *Jersild*, sjá fyrri tilvitnun, ibidem). Þótt þetta atriði hafi að því er virðist ekki skipt máli að mati héraðsdóms, er dómurinn ekki sannfærður um að neinum slíkum brýnum ástæðum sé til að dreifa í fyrirliggjandi máli.

72. Með hliðsjón af öllu framansögðu, einkum gloppunum í greiningu héraðsdóms á hinum umdeildu staðhæfingum, þeirri staðreynd að þær byggðu á frásögn annars manns í viðtali við kæranda og ekki síst þætti þolanda misgerðarinnar í málinu, er það mat dómsins miðað við málavexti að ekki sé unnt að gagnrýna blaðamanninn, þ.e. kærandann, fyrir að láta undir höfuð leggjast að grennslast fyrir um sannleika hinna umdeildu staðhæfinga og að kærandi hafi borið sig að í góðri trú í samræmi við þá kostgæfni sem ætlast má til af ábyrgum fréttamanni sem flytur fréttir af málefni sem á erindi við almenning (sbr. t.d. *Wizerkaniuk gegn Póllandi*, nr. 18990/05, 87. mgr., 5. júlí 2011).

73. Engu að síður lauk málinu sem A höfðaði á hendur kæranda með því að héraðsdómur dæmdi staðhæfingarnar dauðar og ómerkar og gerði kæranda að greiða til A samtals kr. 700.000 (u.þ.b. 3.920 evrur á þeim tíma sem um ræðir). Var þar um að ræða kr. 200.000 í miskabætur, kr. 150.000 til þess að standa straum af greiðslu kostnaðar vegna birtingar forsendna dómsins og dómsorðs í dagblöðum, svo og kr. 350.000 í málskostnað fyrir héraðsdómi.

74. Af því leiðir að rökstuðningurinn sem ríkið byggir á nægir ekki, þótt hann væri talinn viðeigandi, til þess að sýna fram á að hin kærðu afskipti hafi verið „nauðsynleg í lýðræðislegu samfélagi“. Að mati dómsins var ekki gætt eðlilegs meðalhófs milli þeirra ráðstafana sem héraðsdómur greip til

varðandi rétt kæranda til tjáningarfrelsis og þess lögmæta markmiðs sem stefnt var að.

Af því leiðir að brotið hefur verið gegn 10. gr. Mannréttindasáttmálans.

## II. BEITING 41. GR. MANNRÉTTINDASÁTTMÁLANS

75. 41. gr. Mannréttindasáttmálans er svohljóðandi:

„Dómstóllinn skal ef nauðsyn krefur veita sanngjarnar bætur til þess aðila sem orðið hefur fyrir tjóni ef hann kemst að þeirri niðurstöðu að um brot á samningnum eða samningsviðaukum við hann hafi verið að ræða og ef löggjöf viðkomandi samningsaðila heimilar aðeins að veittar séu bætur að hluta.“

### A. Fjárhagslegt tjón

76. Kærandi krafðist bóta vegna fjárhagslegs tjóns að samanlagðri fjárhæð kr. 700.000, sem henni hefði verið gert, með dómi héraðsdóms frá 21. desember 2009, að greiða Y í miskabætur (kr. 200.000), til birtingar á forsendum og dómsorði héraðsdóms og í málskostnað (kr. 150.000) og í málskostnað (kr. 350.000).

77. Ríkið mótmælti endurgreiðslu allra framangreindra fjárhæða, sem kærandi virtist ekki hafa greitt enn.

78. Tekið skal fram að dómurinn sem hér er upp kveðinn leiðir ekki sjálfkrafa til ógildingar á þeim fyrirætlum héraðsdóms að kærandi skyldi greiða Y framangreindar fjárhæðir. Ennfremur má ráða af gögnum sem lögð hafa verið fyrir dóminn að A hafi engin áform um að gefa eftir kröfu sína á hendur henni. Að mati dómsins voru orsakatengsl milli brotsins, sem telst hafa átt sér stað, og meints fjártjóns og því eru kæranda dæmdar 4.000 evrur skv. þessum lið.

### B. Miskabætur

79. Kærandi krafðist ennfremur kr. 5.500.000, (sem svarar til 33.700 evra m.v. 13. apríl 2011) í miskabætur fyrir tjón sem hún varð fyrir vegna brotsins gegn Mannréttindasáttmálanum sem leiddi af dómi héraðsdóms frá 9. desember 2009. Málið sem höfðað hefði verið gegn henni hefði lagt á hana þunga byrði sem blaðamann á hóflegum launum. Eftir að umræddur dómur hefði fallið hefði tíðkast að kalla hana „sakfellda blaðamanninn“. Æra hennar og orðspor, bæði á persónulegum og faglegum grunni, hefði beðið hnekki. Málið hefði valdið kæranda og fjölskyldu hennar tilfinningalegri og andlegri þjáningu og sárindum. Dómur héraðsdóms, þar sem hún væri nafngreind, hefði verið gerður aðgengilegur almenningi með birtingu á Internetinu.

80. Ríkið mótmælti framangreindri kröfu og taldi að niðurstaða dómsins þess efnis að brot hefði verið framið fæli í sér sanngjarnar bætur. Í öllu falli,

ef dómurinn teldi rétt að tildæma fébætur væri kröfufjárhæðin augljóslega of há. 2.000 evrur væru eðlilegri fjárhæð í ljósi dómaraf framkvæmdar hjá dómstólnum í sambærilegum málum.

81. Dómurinn fellst á að kærandi hafi orðið fyrir þjáningum og vonbrigðum vegna brotsins gegn Mannréttindasáttmálanum, sem ekki teldist nægilega bætt fyrir með dómsniðurstöðu í þessa veru. Eftir mat á samngirnigrunni telur dómurinn hæfilegt að dæma kæranda 5.000 evrur undir þessum lið.

### C. Kostnaður og útgjöld

82. Kærandi krafðist ennfremur endurgreiðslu málskostnaðar og útgjalda, samtals að samanlagðri fjárhæð kr. 3.057.490 (sem svarar til u.þ.b. 18.000 evra), vegna eftirfarandi liða:

(a) kr. 1.057.490 (u.þ.b. 5.750 evrur) vegna eigin málskostnaðar fyrir landsrétti (kr. 952.425 fyrir héraðsdómi og kr. 105.065 vegna áfrýjunarbeiðni til Hæstaréttar),

(b) kr. 2.000.000 (u.þ.b. 12.250 evrur) vegna vinnu lögmannna að málarekstri fyrir Mannréttindadómstólnum,

Í framangreindum fjárhæðum er virðisaukaskattur (vsk) meðtalinn.

83. Ríkið taldi kröfuna skv. a-lið óhæfilega og fór þess á leit við dómstólinn að hann ákvarðaði raunhæfa fjárhæð vegna málskostnaðar og benti á að engin gögn hefðu verið lögð fram til sönnunar um að kærandi hefði greitt umræddan kostnað. Að mati ríkisins var krafan skv. b-lið óhæfileg og var þess farið á leit við dómstólinn að hann ákvarðaði hæfilega fjárhæð.

84. Samkvæmt dómaraf framkvæmd dómsins á kærandi aðeins rétt á endurgreiðslu kostnaðar og útgjalda að því marki sem sýnt þykir að til þeirra hafi í raun og óhjákvæmilega verið stofnað og að fjárhæð þeirra sé hæfileg. Í fyrirbyggjandi máli, með hliðsjón af framangreindum forsendum, fyrirbyggjandi gögnum og þeirri staðreynd að aðeins hluti krafanna var studdur reikningum, telur dómurinn hæfilegt að dæma kæranda 5.000 evrur vegna a-liðar, og 7.500 evrur vegna b-liðar (að meðtöldum vsk.).

### D. Dráttarvextir

85. Dómurinn veitir athygli beiðni kæranda um að leggja dráttarvexti við bætur skv. 41. gr. „sem jafngilda mánaðarlegum dráttarvöxtum samkvæmt ákvörðun Seðlabanka Íslands ... til greiðsludags“, þ.e. frá 21. desember 2009, sem er uppkvaðningardagur dóms héraðsdóms.

86. Dómurinn telur hins vegar að hagsmunir kæranda af því að viðhalda verðgildi bótanna séu nægjanlega tryggðir með matinu hér að framan og með lið 3(b) í dómsorðinu hér að neðan. Skv. viðtekinni venju telur

dómurinn hæfilegt að dráttarvextir miðist við almenna útlánsvexti (e. marginal lending rate) Seðlabanka Evrópu, með 3% álagi.

## AF ÞESSUM SÖKUM HEFUR DÓMURINN KOMINST AÐ ÞEIRRI EINRÓMA NIÐURSTÖÐU

1. að kæran hafi verið tæk til efnismeðferðar,
2. að brotið hafi verið gegn 10. gr. Mannréttindasáttmálans,
3. *Því er dæmt:*
  - (a) að ríkið skuli greiða kæranda, innan þriggja daga frá því að dómurinn verður endanlegur skv. 2. mgr. 44. gr. Mannréttindasáttmálans, eftirfarandi fjárhæðir, sem umreiknist í íslenskar krónur á því gengi sem gildir á greiðsludegi,
    - (i) EUR 4.000 (fjögur þúsund evrur) í fébætur, ásamt hvers kyns sköttum sem kunna að leggjast á,
    - (ii) EUR 5.000 (fimm þúsund evrur) í miskabætur, ásamt hvers kyns sköttum sem kunna að leggjast á,
    - (iii) EUR 12.500 (tölf þúsund og fimm hundruð evrur) vegna kostnaðar og útgjalda,
  - (b) að frá þeim tíma sem áðurnefndir þrjú mánuðir eru liðnir og fram að uppgjöri skuli einfaldir vextir leggjast á fyrrgreindar fjárhæðir sem svara til almennra útlánsvaxta Seðlabankans í Evrópu meðan vanskil vara með 3% álagi,
4. *Vísað er frá* öðrum kröfum kæranda um sanngjarnar bætur.

Gert á ensku og tilkynnt skriflega hinn 10. júlí 2012 samkvæmt 2. og 3. mgr. 77. gr. reglna dómstólsins.

Lawrence Early  
Ritari

Lech Garlicki

Forseti